

(*Antístrofa 2.*) Ploro per la teva pena, mare malaventurosa per als teus fills, tu, que mataràs les criatures a causa d'un llit conjugal, que el teu espòs ha deixat, sense cap raó, [1000] per compartir-lo amb una altra companya. (*El preceptor torna amb els infants.*)

Episodi V

PRECEPTOR: Senyora, les teves criatures han estat alliberades del desterrament. La núvia, la filla del rei, ha rebut, de bon grat, l'obsequi a les seves mans. En aquell casal hi ha pau per als teus fills.

¿Què passa? ¿Per què estàs confosa, quan la sort et somriu? ¿Per què gires endarrere la cara i no reps alegre aquestes paraules?

MEDEA: Ai, ai!

PRECEPTOR: Aquests laments no s'adiuen gens amb les meves notícies.

MEDEA: Ai, ai, una altra vegada.

PRECEPTOR: ¿T'he anunciat una mala notícia sense saber-ho, i m'he equivocat pensant-me que n'era una de bona?

MEDEA: El que anuncies és com és. No te'n faig retret.

PRECEPTOR: Doncs, ¿per què abaixes la mirada i ets tot un devessall de llàgrimes?

MEDEA: Ho necessito moltíssim, ancià; car, aquestes coses, les hem ordides els déus i jo, mal aconsellada.

PRECEPTOR: Tingues valor. Un dia, tu encara tornaràs gràcies als teus fills.

MEDEA: Abans en faré baixar altres sota terra, pobra de mi.

PRECEPTOR: No ets pas l'única que s'ha separat dels fills. Un que és mortal cal que suporti les penes amb paciència.

MEDEA: Així ho faré. De moment entra dins de casa i prepara per als infants el que cada dia necessiten. (*El preceptor surt de l'escena.*)

Fills meus, fills meus, vosaltres ja teniu una ciutat i una casa,⁵⁴ on, deixant-me, dissortada de mi, habitareu sempre, privats de la vostra mare. Jo m'en vaig exiliada cap a una altra terra abans d'haver tret profit de vosaltres i d'haver-vos vist feliços, abans d'haver-vos donat una esposa, abans d'haver guarnit el vostre llit conjugal i d'haver aixecat les torxes.⁵⁵ Oh infeliç de mi pel meu orgull! En va us he fet grans, fills meus, en va m'he esforçat i m'he consumit en esforços, suportant els espantosos dolors del part. Jo, pobra de mi, que en vosaltres tenia tantes esperances, que m'alimentariau a la vellesa i que, una vegada morta, m'enterrariau amb les vostres mans, tal com desitgen els mortals. Ara s'ha fos aquest pensament tan dolç. Ara, privada de vosaltres, duré una vida trista i dolorosa. I vosaltres ja no veureu mai més la vostra mare amb

54. En realitat, Medea es refereix a l'Hades.

55. A l'antiga Grècia era costum que, el dia de les noces, la mare de la núvia acompanyés la seva filla, portant una torxa encesa en el seguici vers la nova llar dels qui es casaven. Allí, també la mare del marit rebia la comitiva amb una altra torxa encesa.

aquests ulls estimats, perquè canviareu a una altra manera de viure.⁵⁶

Ai, ai! ¿Per què em mireu amb aquests ulls, fills meus? ¿Per què feu aquest somriure com si fos el darrer? Ai, ai! ¿Què faré jo ara? El cor se me'n va, amigues, quan veig la mirada brillant d'aquestes criatures. No, no podré. Adéu-siau, propòsits meus d'abans! M'enduc els meus fills d'aquest país. ¿Per què cal que, per afligir son pare en els dolors d'aquests infants, jo mateixa em dobli la meua pena? No, jo no. Adéu-siau, propòsits meus.

Però, ¿què és el que em passa? ¿És que vull ser la rioyta, deixant els meus enemics sense castigar? [1050] Cal atrevir-s'hi. Però que en sóc, de covarda, si permeto que uns raonaments tan febles penetrin dins el meu pensament! Entreu a casa, fillets. (*Els infants surten de l'escena.*) Als qui per llei divina no és permès de presenciar els meus sacrificis, que s'arreglin. A mi, la mà no em fallarà.

Ai, ai! No, cor meu, no facis aquest crim! Deixa'ls, miserable. Estalvia'ls la mort, a aquests infants. Fins i tot vivint allí, t'alegraran.

No, pels venjadors subterranis de l'Hades! No, no serà mai cert que jo abandoni els meus fills als qui els odien, perquè siguin ultratjats. Sigui com sigui, han de morir, i, ja que cal, els mataré jo, la qui els va infantar. De totes formes, això ja està fet, i ningú no ho evitarà. Ara, amb la corona al cap i amb el peple posat, la princesa noucasada ja es deu morir; ho sé del cert. Així, doncs, com que estic a punt d'anar pel camí més penós i, a ells,

56. Expressió eufemística en lloc de *morir*.

els enviaré per un altre camí més penós encara, vull dir una cosa als meus fills. (*Després que Medea ha fet un senyal en direcció al casal, els infants tornen a sortir.*) Doneu, fills meus, doneu la mà dreta a la mare, que us la vol besar.

Oh mà estimadíssima, boca amorosíssima, figura i cara noble dels meus fills, que tots dos tingueu la felicitat màxima, però allà,⁵⁷ que la d'aquí, el vostre pare us l'ha arrabassada. Oh dolça abraçada, oh pell suau i alè agradós dels meus fills! Aneu-vos-en, aneu-vos-en. (*Fa entrar els infants a casa.*) Ja no tinc prou forces per a mirar-vos. Em sento vençuda pels sofriments. Comprenc quin crim estic a punt de cometre, però la ira és més forta que els meus pensaments, i ella és la culpable dels mals dels humans.

CORIFEU: Ja moltes vegades he entrat en raonaments més subtils i he fet cap a discussions més grans del que cal que l'estirp femenina emprengui. I és que per a nosaltres també hi ha una musa que ens acompanya en la recerca de la saviesa; però a totes no, perquè, pel que fa al llinatge femení, potser entre moltes en trobaries una que no és estranya a les Muses.

I proclamo que els mortals que són totalment inexters i que no han engendrat fills superen en felicitat els qui n'han tingut. Els mancats de mainada, per la inexteriència de si els fills proporcionen dolçor o amargor als humans, com que no en tenen, estan alliberats de moltes penes.

Tanmateix, els qui a casa tenen un dolç planter de fills,

57. A l'Hades.

els veig durant tota la vida amoïnats per la seva responsabilitat: [1100] primerament, com educaran millor els infants i com els deixaran mitjans per a viure; i, a més de tot això, si s'escarrassen per a uns fills que s'ho valen o no, això és un misteri.

I ara em referiré al mal més terrible de tots per a tots els mortals: suposem que ja els han trobat recursos suficients, que ja han arribat a la flor de la joventut i que resulta que són tal com cal; això no obstant, si el destí s'imposa així: es presenta la mort i s'emporta els seus cossos cap a l'Hades. ¿Què en treuen, doncs, els mortals del fet que els déus, a les altres penes, n'hi afegeixin encara una altra, la més cruel de totes, pel deler de tenir fills?

MEDEA: Amigues, ja fa una estona que espero el desenllaç fatal i estic a l'aguait del que deu passar a palau. Mireu, ja veig que s'acosta un home dels del seguici de Jàson. La seva respiració fatigosa indica que ens anunciarà una nova desgràcia.

MISSATGER: Oh tu, que has comès una acció terrible contra llei, Medea, fuig, fuig sense negligir cap via, ni per mar o per terra, ni amb nau o amb carro.

MEDEA: Però, ¿què hi ha de nou que mereixi que jo hagi de fugir d'aquesta manera?

MISSATGER: S'acaba de morir la princesa, la jove, sí, i Creont, el seu pare, per culpa dels teus verins.

MEDEA: M'acabes d'anunciar la més bella de les notícies; des d'ara et comptaré entre els meus benefactors i amics.

MISSATGER: ¿Què dius ara, dona? ¿Raones amb lògica o bé t'has tornat boja? Tu, que has anorreat la llar dels

sobirans, ¿t'alegres de sentir aquestes noves i no en tens por?

MEDEA: Jo també podria parlar en contra dels teus raonaments; però no t'exaltis, amic, i explica't.

MISSATGER: Quan la parella dels teus dos fills han arribat amb son pare i han entrat a la casa nupcial, nosaltres, els servents, que estàvem amoïnats per les teves desgràcies, ens n'hem alegrat.

Tot seguit s'ha escampat la notícia que tu i el teu marit havíeu resolt la vostra discussió anterior. L'un besa la mà dels infants; l'altre, la seva testa rossa. Jo mateix, ple de satisfacció, acompanyo els nens a la cambra de les dones. La mestressa, que ara acatem en lloc de tu, abans d'haver vist la parella dels teus fills, tenia una mirada apassionada, fixa en Jàson. Però després s'ha cobert els ulls i ha girat endarrere el seu rostre blanc, enutjada per l'entrada de les criatures. I el teu home intentava calmar la ira i la còlera de la noia [1150] tot dient-li: «¿No seràs malvolent amb els amics? ¿No aplacaràs la irritació ni voldràs girar novament el cap, considerant amics els qui ho són del teu marit? ¿No acceptaràs els obsequis i no demanaràs a ton pare que retiri la pena d'exili als infants per l'amor que em tens?».

Ella, tan bon punt ha vist el joc d'ornaments, no s'hi ha resistit, sinó que ha cedit al seu espòs en tot i, abans que fossin gaire lluny del palau els teus fills i son pare, ella, agafant els pebles bigarrats, se'ls posa al damunt, es col·loca la corona d'or entorn dels rulls, s'arregla bé la cabellera davant el mirall lluent, deixant anar un somriure a la imatge inanimada del seu cos. Tot d'una s'aixeca del setial i travessa la cambra, mentre camina graciosament

amb els seus peuetes blancs, boja d'alegria pels obsequis, i va de puntetes tot dirigint la mirada una i altra vegada cap endarrere. Però, de sobte, és terrible el que veiem: canviant de color recula inclinada; tremolant-li tots els seus membres, amb prou feines arriba a deixar-se anar al seient per no caure a terra. Una serventa vella, pensant-se que li agafa un atac de Pan,⁵⁸ o d'algun altre déu, es posa a xisclar fins que s'adona que de la boca li surt una bromera blanca, que les ninetes dels ulls li donen voltes i que no hi sang en el seu cos. Llavors en comptes del xiscle fa una gran lamentació. Immediatament després, una corre a les estances del seu pare; l'altra, a les del nou espòs per anunciar-li la desgràcia de la núvia. Tot el palau retrona amb les corredisses incessants.

Ja un corredor veloç hauria fet els sis plectres⁵⁹ de l'estadi i hauria arribat a la meta, quan ella, la pobra, que s'havia quedat sense veu, es va refer després d'obrir els ulls i de proferir un crit terrible. I és que un doble mal l'afeixugava: la corona d'or que tenia posada al cap deixava anar un fantàstic raig de foc que ho devastava tot, i, d'altra banda, el peple finíssim, l'obsequi dels teus fills, consumia la carn suau de la desventurada. Després d'aixecar-se del setial intentava fugir, tota ella voltada de fla-

58. Fill d'Hermes i de la nimfa Penèlope, era representat amb potes i cua de cabra, tors pelut, barba i banyes. Deïtat dels boscos i protector dels ramats, al migdia volia reposar en un silenci absolut; per això els pastors procuraven no destorbar-li la migdiada. Eren molt temudes les seves aparicions inesperades, les quals provocaven pànic i atacs. La paraula *pànic* deriva del nom d'aquesta deïtat.

59. La distància de sis plectres equivalia a la d'un estadi, o longitud d'una pista, que mesurava 1.778 metres.

mes, sacsejant els cabells i el cap ara a una banda, ara a una altra, perquè volia treure's la corona. Amb tot, l'or es mantenia fermament enganxat i, cada vegada que ella agitava la cabellera, la flama s'avivava el doble. A la fi, ella, vençuda per la desgràcia, cau a terra tan desfigurada que només el seu pare la podia reconèixer. Ja no se li distingia ni l'expressió dels seus ulls ni la gràcia de la seva cara; la sang, des de dalt del cap, li regalimava barrejada amb foc; i les masses de la seva carn, com si fossin llàgrimes de pi, [1200] es desprenien dels ossos a causa de les queixalades invisibles de les metzines. Un espectacle terrible! Tots estàvem esgarriats de tocar el cadàver, ja que teníem la desgràcia com a mestra.

El dissortat pare, desconexedor de la calamitat, entra precipitadament a les estances i es llança damunt el cadàver. Tot d'una s'ha posat a plorar i, agafant-lo d'un braçat, el besa dient: «Oh criatura desafortunada, ¿quin dels déus t'ha llevat la vida tan ignominiosament? ¿Qui deixa orfe de tu un vell, una tomba?⁶⁰ Ai, ai, filla meva, tant de bo em mori juntament amb tu». I, quan ha parat de plorar i gemegar, per més que volia posar dret el seu cos feble, se li ha quedat arrapat als pebles finíssims, talment com una heura a les branques d'un llorer. Ha estat una lluita espantosa: ell volia redreçar un genoll, però ella el retenia; si estirava amb força, arrancava trossos de carn envellida dels seus ossos. A la fi hi ha renunciat el pobre i ha lliurat el seu darrer alè, perquè no ha pogut suportar el dolor. Ara filla i pare

60. Un ancià podia ser anomenat així, perquè es considerava que per la seva edat era a prop de la mort.

ancià, morts, jeuen plegats, l'un al costat de l'altre; una calamitat digna de lamentacions.

(*A Medea.*) Del que a tu et pertoca, no en faig esment, car tu mateixa ja sabràs com esquivaràs el càstig. No és ara la primera vegada que considero l'estat mortal com una ombra, i sense por podria afirmar que, entre els humans, aquells que són considerats més savis i més clarividents en els raonaments mereixen el càstig més gran. Car, entre els mortals, de feliç, no ho és ningú, i, quan la riquesa raja a dojo, un pot ser més afortunat que un altre, però feliç, no.

CORIFEU: Sembla que avui una divinitat ha acumulat, amb justícia, un seguit de desventures a les espatlles de Jàson. Oh infeliç filla de Creont, com plorem les teves penes, tu que dirigeixes els teus passos cap a l'Hades per culpa del casament amb Jàson.

MEDEA: Amigues, l'acció està decidida: matar com més aviat millor els meus fills i escapar-me d'aquesta terra. A causa de la meva actuació vacil·lant no vull lliurar els meus fills a una altra mà més hostil que els extermini. És ineludible del tot que morin i, com que cal, els mataré jo mateixa, que els vaig posar al món. Au, doncs, ar-ma't de coratge, cor meu. ¿Per què trigo a perpetrar aquest crim horrible, però necessari? Apa, mà dissortada, agafa l'espasa, agafa-la, salta la barrera que et durà a una vida angoixada i no siguis covarda. No pensis en els teus fills, que et són caríssims i que els has infantat. Va, durant aquest dia curt oblida't que les criatures són teves, després... plora'ls.

Encara que els matis, tanmateix, d'estimats, t'ho eren; i de desgraciada, jo ho seré. [1250] (*Entra dins la casa.*)